

Renato Percan

Argeo Curto

Percanovi crteži imaju jasno izraženu i određenu tematiku: to je parabola čovekovog puta od nade u početku do ništavila kojim se zaključuje ovozemaljsko postojanje, preko spleta emocionalnih sukoba koji potiču iz velikih i večnih egzistencijalnih tema: čin začeca, rođenje, ljubav, kratkotrajne radosti, tragedije koje se duboko utiskuju u dušu. Sve se kondenzuje u splet divljeg istarskog pejzaža i razlaže kroz ispaćene ljudske likove i simbole: seljakovi svakodnevnih predmeti za rad i dokolicu koji otkrivaju osećajnu povezanost autora sa rodnim krajem. Stvaralački postupak je monolog i meditacija: svaka slika stvara i podstiče sledeću; iz globalne ideje niče bezbroj iznenadnih slika koje se prepliću sa prethodnim. Ton se uzdiže u vrtlogu, ali bez prekida, da bi dostigao idealni vrhunac... a onda se

brzo spušta ka iracionalnoj zajedničkoj sudbini, ka ironičnom svršetku svih napora.

Konstruktivni znak Renata Percana je kaligrafski i precizan, pun likova i simbola koje najpre treba izdvojiti, da bi se potom mogli shvatiti i doživeti. Crte i tačkice crnim tušem skoro u potpunosti ispunjavaju belinu papira; tuš u boji, korišćen štedljivo, pojavljuje se samo kao naglasak u emocionalnoj i kompozicionoj orkestraciji. Uostalom, tolika preciznost ne utiče na komunikativnost celokupne vizije. Percan suvereno vodi svoju ruku, sadržina i forma su u skladu, dopunjuju se uzajamno da bi povele razgovor, koji je u podjednako meri slikarski i pun života.

Skoplje

Revolucionarna prošlost u makedonskoj umetnosti

Sonja Abadžieva Dimitrova

Počev naročito od 1968. godine u Skoplju su se vrlo često organizovano prikazivali stvaralački rezultati makedonskih likovnih umetnika orijentisanih ka bližoj ili daljoj revolucionarnoj prošlosti (1968. održana je izložba „Naša prošlost“, 1969. „25. godina ASNOM-a“, 1971/72. „Naša istorijska prošlost u delima makedonskih likovnih umetnika“ i 1974. „Revolucionarna prošlost u makedonskoj umetnosti“).

Poslednja izložba koja označava 30. godišnjicu Prvog zasedanja ASNOM-a. nije pripremana kao posebno stimulirana likovna manifestacija u smislu precizno određenog usmeravanja stvaralačke energije umetnika (podrazumevajući između ostalog i sistem: konkurs-žiri-nagrade), što znači i duži kreativni proces i intenzivniji intelektualni i likovni angažman autora. Polazeći od ove činjenice, jasno je da i ambicije za koncipiranje izložbe sa relativno originalnim profilom nisu mogle doći do autentične ekspanzije.

Znači, sticajem okolnosti, napravljen je jedan vid antologije, sekcije iz već postojećih kolekcija Muzeja savremene umetnosti, Umetničke galerije i Istorijskog muzeja u Skoplju i samim tim izložba nema velike i osobite pretenzije da prezentira potpuno novi pristup ili viziju likovnog koje ima kao sadržinski pretekst revolucionarno i istorijsko.

Ovaj likovni događaj interesantan je i značajan iz više aspekata. Ovakve izložbe:

— višesložno aktiviraju svest stvaraoca, kao i svih onih koji osmišljavaju postojanje umetničkog, a takođe i onih koji treba da pronađu put ka tom osmišljavanju;

— obogaćuju nas novim saznanjima, od kojih su nas otuđivale predrasude: u Makedoniji postoji značajan fond umetničkih dela sa revolucionarnom sadržinom, a vladalo je mišljenje da postoji likovni deficit u toj oblasti;

— izložba predstavlja i retrospekciju likovne evolucije u Makedoniji od početka 1941. godine do danas: realizam sa impresionističkim ili fovističkim elementima (L. Ličenoski, D. Pandilov, V. Kodžoman, T. Vladimirski), ekspresionizam (N. Martinoski), kubizam (B. Lazeski), nadrealizam (S. Kunovski i K. Efreinov), poetski realizam (G. Matevski), akciono slikarstvo i apstraktni ekspresionizam (P. Mazev), enformel (A. Risteski), nova figura-cija (G. Čemerski i N. Frangovski) i sl.;

— sve ubedljivije i naglašenije oslobađaju nas predrasuda i pro-izvoljnih stavova, da je ovakvim sadržinama a priori imanentan realistički prosede. Zato što umetnost kao integralni deo života u svim njegovim vidovima sledi njegov tok i nagoveštava nova kretanja. Problemi prve reperkuiraju se u drugoj kroz konstantnu interferenciju. Zbog toga je i acceptabilan širok dijapazon stilskih pravaca, koje nam ova izložba prezentira, pod uslovom da oni ispunjavaju konzekventno svoje obaveze prema umetničkoj i životnoj autentičnosti;

— i pored toga što je kreativan impuls najčešće konkretno opredeljen na događaje pre svega iz NOR-a i Ilindenskog ustanka, oseća se naglašeno prerastanje nacionalnih specifika, poslednje tretirane kao neizbežna i logična baza od koje polazi svaki stvaralac u okvirima jednog naroda ili nacije. Znači, ne radi se o definitivnom napuštanju nacionalnog ili tradicionalnog, već o umetničkoj inicijaciji od svog sopstvenog korena u ime jedne nadgradnje, jednog verovanja u opštevažeoju univerzalnoj istini, u kojoj ipak individualnost ostaje u svakom slučaju preduslov umetničkog;

— potvrđuje snažni kreativni potencijal većeg broja makedonskih umetnika, koji, opredelivši se za najadekvatniji ekspresivni medijum i prosede, sprovede integralno svoju idejnu intenciju, tematski orijentiranu ka revoluciji (Martinovski, Anastasov, Čemerski, Frangovski, Risteski, Kunovski, Todorovski, Vasilev).